

ספריי — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שני
שלשים וארבעה

היכל
ששי

מאמרי

בן פורת יוסף, קשה לזווגם
תרל"ה

מאת

כ"ק אדמו"ר

אור עולם נזר ישראל ותפארתו בקש"ת

מוהר"ר שמואל

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"י

על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת המשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

מאה ואחת שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לע"נ

הרה"ח הרה"ת ר' חיים ישראל הכהן ע"ה

בן הרה"ח הרה"ת ר' יעקב מנחם מענדל הכהן ע"ה

שפערלין

נלב"ע י"ט מרחשון תשמ"ה

נדפס ע"י

בני משפחתו שיחיו

במולד הלבנה, שמתחלה הוא עצם חשוך ופתאום נעשה מולד הלבנה, שהוא בחי' התחדשות גמורה. והנה בבחי' ההתחדשות למעלה יש ב' בחי', הא' בחי' התחדשות חיצונית, היינו כמ"ש המחשד בטובו בכל יום תמיד מע"ב, שהוא בחי' התחדשות חיצונית העולמות, והב' בחי' התחדשות פנימיות היינו להוליד נשמות, והוא כמשארז"ל כתיב טוב ה' לכל, וכתיב טוב ה' לקויו, אלא משל למלך כשהוא משקה משקה לכל, וכשהוא עודר אינו עודר אלא הטובים שבהם, והוא בחי' ההפרש בין התחדשות חיצונית שהוא בחי' טוב הוי' לכל, ובין התחדשות פנימית שהוא בחי' טוב הוי' לקויו דוקא. והנה בחי' התחדשות דבחי' מולד הלבנה הוא בחי' התחדשות פנימית, שהוא ג"כ ע"י אתעדל"ת דוקא, כי עד הצי החדש הוא הולך ומלאה, ואח"כ מחצי החדש ואילך הוא הולך וחסר עד שנעשית בבחי' נקודה חדא, כמ"ש שחורה אני ונאווה, אזעירת גרמא, והוא בחי' ביטול, ע"ד כתר עליון אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם הוא קדם עילת העילות, אוכם הוא בחי' שחרות, וע"י אתעדל"ת זו עי"ז נעשה ונמשך בחי' התחדשות פנימית, הוא בחי' יחוד ז"א ומל' למעלה להוליד נשמות שנק' בנים כו', והבן הוא בדומה לו, וזהו התחדשות פנימית. וזהו החדש הזה לכם שבחי' התחדשות זה הפנימית יהי' מאיר לכם, וזהו ישראל מונין ללבנה. וזהו בן פרת יוסף שהוא בחי' ברי דיסגי יוסף, שהוא בחי' תוס' וריבוי, שבבחי' זו דהתחדשות פנימית יש בזה בחי' תוס' וריבוי, והוא ג"כ ע"י בחי' יעקב, כי אלה תולדות יעקב יוסף כו', ולכן קשה לזווגם כו' ג"כ כקרי"ס.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"פ וירא, כ"ף מרחשון הבעל"ט, יום הולדת את כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, הננו מוציאים לאור - בפעם הראשונה - את המאמר ד"ה "בן פורת יוסף - תרל"ה", והמשכו ד"ה "קשה לזווגם - תרל"ה"¹, שאמר כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, בתקופת נישואי בנו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ביום א' פ' כי תצא, בעת הסעודה².

לע"ע לא מצאנו אלא הנחה מאחד השומעים³.

לתועלת הלומדים נחלקו המאמרים לקטעים ע"י המו"ל.

מערכת "אוצר החסידים"

עש"ק פ' וירא, ה'תשס"ד
ברוקלין, נ"י.

מאה ואחת שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"י

(1) לתוכן המאמרים - ראה גם ד"ה קשה לזווגם, ליל ש"ק פרשת כי-תצא תרל"ה. נדפס בקונטרס בפ"ע (ברוקלין, ה'תשס"ג).

(2) המאמר הראשון שאמר ביום זה, בעת הסעודה - ד"ה אמר ריב"ל, נדפס בקונטרס בפ"ע, לקראת כ"ף מנחם אב ה'תשס"ג.

(3) להעיר שמאמרים אלו לא נרשמו ברשימת מאמרי דא"ח (ברוקלין, ה'תשמ"א), וכן לא נדפסו בספר המאמרים דרושי תונגה לאדמו"ר מהר"ש (ברוקלין, ה'תשס"ג).

הנחה על סיום דרוש הנ"ל בתוך הסעודה

קשה לזווגם כקרי"ס, ולכאורה מפני מה קרי"ס קשה, הלא בכרה"ע שהוא התהוות יש מאין, ארו"ל לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו, וקרי"ס שהוא התהוות יש מיש הוא קשה. אך הענין הוא דבחי' ים ויבשה היינו בחי' עלדאתכ"ס ובחי' עלדאת"ג, בחי' עלדאתכ"ס היינו שהנבראים הם בבחי' ביטול שאינם נראים ליש ודבר נפרד, ובחי' עלדאת"ג היינו שנראים העולמות לבחי' יש ודבר נפרד, ואעפ"כ יש מעלה בבחי' עלדאת"ג מצד יתרון האור מן החשך כמבואר לעיל. וזהו שארו"ל דפליגי ב"ש וב"ה, ב"ש אומרים שמים קדמו, שמים היינו בחי' שם מים שהוא בחי' עלדאתכ"ס, וב"ה אומרים ארץ קדמה, שהוא מצד יתרון האור מן החשך. ובחי' קרי"ס היינו שהפך ים ליבשה היינו שמבחי' עלדאתכ"ס נעשה בחי' עלדאת"ג, היינו שגם בבחי' עלדאת"ג יהי' הביטול כמו בבחי' עלדאתכ"ס, ונמצא שנתחבר ב' המעלות יחד מצד גילוי בחי' שלמעלה מב' הבחי'. ובוה יובן מארו"ל שקרי"ס הי' בזכות יעקב, כי הנה אנו אומרים האל הגדול הגבור והנורא, היינו* בחי' החסד, שמקובלים הראשונים עד האריו"ל היו קוראין לבחי' חסד בשם גדולה, וחסד הוא בחי' השפעה בקירוב, והוא בחי' עלדאתכ"ס, הגבור הוא בחי' מדת הגבורה, והיינו בחי' הצמצום שיהיו נראים העולמות לבחי' יש ודבר נפרד, והוא בחי' עלדאת"ג, והנורא בתוס' ו' היינו בחי' מדתו של יעקב שכולל ב' המדריגות, כדכתב אלקי אברהם ופחד יצחק הי' לי, שהי' כלול מב' המדרי', ומאחר שהוא כלול מב' המדריגות מוכרח שהוא למעלה מב' המדרי'. ולכן קרי"ס שהוא התחברות ב' המדריגות דבחי' עלדאתכ"ס ועלדאת"ג, והוא מצד הגילוי שלמעלה מב' הבחי', ע"כ הי' בזכות יעקב דוקא, שהוא בחי' והנורא אל עליון, והיינו בחי' אל שהוא בחי' תיקון הראשון מי"ג ת"ד שלמעלה מב' הדיעות דבחי' ד"ע ובחי' ד"ת הנ"ל, וזהו עליון שהוא למעלה מסדר ההשתל' לגמרי. ובוה יובן מה שקרי"ס הוא קשה, כי ברה"ע הוא רק בבחי' התהוות יש מאין, ע"כ לא בעמל ולא ביגיעה כו', אבל קרי"ס שהוא בחי' הגילוי שלמעלה מסדר ההשתל' ע"כ הוא קשה, ולא מצד המשפיע ח"ו, רק מצד המקבלים הוא קשה, להיות שלא הי' גילוי כזה בסדר ההשתל'.

ומעתה יובן מה שהזווג הוא ג"כ קשה כקרי"ס, כי הנה ענין הזיווג הוא יחוד שמשא וסיהרא, והנה כתיב החדש הזה לכם, וארו"ל שישראל מונין ללבנה, והנה ארו"ל אין שנים בלבנה ואין חדשים בחמה, שבחי' החידוש שייך דוקא

היינו: כ"ה בכת"י. ואוצ"ל: הגדול היינו.

ויובן זה יותר ע"ד ההפרש בין שאר הנביאים למשה, דבשאר הנביאים כמו יחזקאל כתיב ואראה ואפול על פני היינו בביטול כל החושים, אבל במשה כתיב פא"פ אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' ביט, נמצא שהוא מביט היינו שהוא בבחי' מהות, ואעפ"כ ותמונת הוי' יביט זהו מדריגה מאד נעלה, היינו גם כמו שהוא בעלדא"ג יאיר בו בחי' עלדא"כ"ס. ובחי' זו ה' ג"כ בקרי"ס, כמאמרם ז"ל כאו"א מראה באצבעו ואומר זה אלי כו', והיינו כמו בחי' משה. וכמו"כ יובן בחי' זו בעבודה ג"כ כדכתיב יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, מים הוא בחי' עלמא דאתכסי', אל מקום אחד היינו בחי' אחד דיהו"ע, שהוא בחי' ביטול דכולא קמי' כל"ח, מכלל דועד הוא בחי' יחו"ת, והיינו בשביל הנה"ב, שהנה"ב לא תתפעל מהתבוננות דיהו"ע, אלא דוקא מהתבוננות דיהו"ת, שהוא בחי' ביטול היש לאין. ולכן אין הלכה כאנשי יריחו שהיו כורכין את שמע ולא היו אומרין בשכמל"ו, אבל אנשי יריחו שהיו כורכין את שמע, היינו שהי' מאיר בהם בחי' יחו"ע כמו שהוא למטה ג"כ, והוא מצד גילוי בחי' אל דעות שלמעלה מב' המדריגות דיהו"ע ויהו"ת, ע"כ יכול להיות התחברות בחי' יחו"ע ויהו"ת, היינו שגם למטה יהי' מושג איך דכולא קמי' כל"ח.

ומעתה יובן מה שקרי"ס הוא קשה, דהנה ברה"ע הוא בבחי' התהוות יש מאין, היינו שהיש הוא גם מאד שאינו משיג את האין, שאם הי' משיגו לא הי' בבחי' יש, ולכן ארו"ל לא בעמל ולא ביגיעה כו', אבל קרי"ס שהפך הים ליבשה שינוי הטבע, היינו שבחי' עלדא"כ"ס יאיר ויתגלה בבחי' עלדא"ג, והוא מצד גילוי בחי' שלמעלה מב' המדריגות, נמצא שהוא גילוי בחי' שלמעלה מסדר ההשתל, ע"כ הוא קשה, ולא שהוא קשה מצד המשפיע, אלא שהוא קשה מצד המקבלים, שלא הי' גילוי כזה בסדר ההשתל. ובוה יובן מ"ש בן פורת עלי עין, היינו למעלה מבחי' שמע שם ע', שהוא למעלה אפי' מבחי' יחו"ע. כי הנה כתיב וידגו לרוב בקרב הארץ, ולכאורה מה שייכות דגים לארץ, אלא היינו שבחי' עלדא"כ"ס יאיר בבחי' עלדא"ג, שהוא מצד הגילוי שלמעלה מב' הבחי'. והנה זה הברכה הוא לבני יוסף, אבל על יוסף בעצמו נאמר בן פורת יוסף, ות"א ברי דיסגי' יוסף, שהוא בחי' תוס' וריבוי מאד. דהנה כתיב והוא כחתן יוצא מחופתו, חתן מרמוז על בחי' ראשית ההמשכה דבחי' אנת הוא חכים, והיינו בחי' התהוות החכ' מבחי' אין דכתר, ובחי' חתן זה יוצא מחופתו, כי בבחי' אין יש בו ב' מדריגות, הא' בחי' האין המקור לבחי' התהוות מציאות היש דחכ', והב' בחי' האין כמו שהוא מקבל מבחי' יש האמיתי, ובחי' האין זה הב' הוא בחי' החופה שעל בחי' החתן. והנה בחי' ברכה דבני יוסף זהו מבחי' הגילוי דבחי' אין זה הב' כמו שהוא מקבל מבחי' יש האמיתי, אבל לא בחי' יש האמיתי בעצמו, אבל בן פורת יוסף, היינו ברי דיסגי' יוסף הוא בחי' הגילוי דבחי' יש האמיתי בעצמו, וזהו דפרת בגימט' ה"פ קול. וזהו כל המשמח את החתן זוכה לתורה שנתנה בה' קולות, כי אורייתא וקוב"ה כולא חד, כי בחי' יוסף בעצמו הוא בחי' יסוד דא"ק שהוא בחי' תוס' וריבוי מאד, והוא למעלה מבחי' הברכה דבני יוסף כו'.

הנחה על דרוש סעודה הנ"ל

בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, הנה ארו"ל כל הנהגה מסעודת חתן ומשמחו זוכה לתורה שנתנה בה' קולות, וזהו"ע פרת בגימט' ה' פעמים קול, דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות כו', ומשם יפרד כו', והנהר הרביעי הוא פרת, וארו"ל הוא דמעיקרא שהם ה' נהרות, וזהו בן פורת יוסף היינו בחי' ה"פ קול שנתנה בהם התורה. ולהבין זה צ"ל תחלה ענין בריאת העולמות, שעז"ב כי עמך מקו"ח ולא נאמר כי אתה, להורות שכללות התהוות העולמות הוא רק מזיו והארה בעלמא שאינו נוגע לעצמותו כלל, כי ב"ה הוי' צור עולמים, ביו"ד נברא העוה"ב ובה' נברא העוה"ז, שהוא רק שני אותיות, ששרש התהוות העולמות הוא רק מבחי' שני אותיות שאינם נחשבים כלל לגבי עצמותו ית'. והנה ארו"ל במד"ר מטרוניתא שאלה את ר' יוסי בן חלפתא לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו, אמר לה לששת ימים, כדכתיב כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו, אמר לה הקב"ה יושב ומזווג זיווגים כו', אמרה לו ודא הוא אומנתי, אף אני יכולה לעשות כן, כמה עבדים וכמה שפחות יש לי, לשעה קלה אני יכולה לזווגם כו' ע"ש, מה עשתה נטלה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות, אמרה פלן יסב לפלונית ופלונית תסב לפלוני, זווגה אותם בלילה אחת, למחר אתון לגבה דין ריש' קטיע דין ידו קטיעא דין רגלוי קטיעא כו' ע"ש, אמר לה לא כך אמרתי לך אם קלה היא בעיניך קשה לפני הקב"ה כקיי"ס, ומשמע מזה שקיי"ס הוא בודאי קשה לפניו ית'. ולכאורה הלא קיי"ס הוא רק התהוות יש מיש, כי טבע המים להלוך ונתהפך עד שנצבו כמו נד, וברה"ע הוא התהוות יש מאין היינו דבר מלא דבר, ופי' לא דבר היינו העדר המהות, ואעפ"כ ארו"ל לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו כ"א במאמר ורוח פיו, וא"כ התהוות הים בפ"ע בבחי' יש מאין, וכן התהוות הארץ בפ"ע בבחי' יש מאין אינו דבר קשה, וא"כ איך שייך לומר שקיי"ס יהי' קשה לפניו ית', ומשמעות המדרש שקיי"ס זהו מוסכם שהוא קשה, אלא שמדמה גם ענין הזיווגים לקיי"ס, ולכאורה זהו פלא.

אך הענין הוא דהנה כתיב כי ב"ה ה' צור עולמים, שמיו"ד נברא העוה"ב, ובה' נברא העוה"ז, רק בשני אותיות, והנה למשל למטה מה נחשב שני אותיות לגבי כללות כח הדבור שבאדם, ומכש"כ לגבי האדם בעצמו, והנה האדם הוא נברא, וא"כ מכש"כ למעלה מה נחשב שני אותיות לגבי עצמות א"ס ב"ה, נמצא כי כללות התהוות העולמות הוא רק מזיו והארה בעלמא שאינו נוגע לעצמות כלל, וא"כ כשיתבונן האדם כשמתאוה תאוה הנה הוא רק לפרט אחד שבעוה"ז, וא"כ מאחר שכללות העוה"ז ואפי' עולמות עליונים התהוותם הוא רק מאות א' אות ה', א"כ יותר טוב להיות מתאוה להשגות אלקות. ובפרט כשיתבונן איך כי עמך מקור חיים מקור

התענוגים שמקור התענוגים הוא טפל ובטל אליו ית', עיינו יבוא לבחי' מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, שלא יחפוץ לא געה"ע ולא געה"ת ולא עוה"ב, כי עוה"ב הוא בחי' השגה והשגה הוא בבחי' מדידה, רק יחפוץ לבטל ולכלל בעצמות או"ס ב"ה.

ומעתה יש להבין ענין קרי"ס, דהנה ענין הים אנו רואים שברואים שבים אינם יכולים להיות נפרד ממי הים, וכל עיקר חיותם הוא ממי הים, ומי הים הוא עיקר מציאותם, כמו שאנו רואים שעיקר מציאות של כל דבר הוא החיות, ובהנטל החיות נתבטל מציאותו, וא"כ מאחר שדגים שבים עיקר חיותם הוא מי הים, א"כ זהו עיקר מציאותם, ומציאותם הוא מי הים, ולכן כשיעלו ליבשה מיד מתים, ופי' מתים היינו העדר החיות, וכמו באדם כשמת ומסתלק החיות נעשה גופו כאבן דומם, כמו"כ ברואים שבים מיד מתים, ולכן דגים שבים אינם טעונים שחיטה, כמ"ש אם את כל דגי הים יאסף להם, ועופות שמן הרקק נבראו היתירן בסי' אחד, ולכן יש מ"ד דבריות שבמים אינם חוצצים לענין טבילה. וכמו"כ יובן בחי' זו למעלה היינו שהמלאכים נקראי' בשם נוני ימא, וכן יש בחי' זו בנשמות, כמו רב המנונא סבא שנק' בשם נונא, והיינו שהמלאכים הם תמיד בבחי' ביטול לאלקות ואינם בבחי' יש ודבר נפרד. ולכן מצינו שהמלאך יכול לומר בי נשבעתי נאום הוי', דלכאורה איך יכול לומר הנברא על עצמו נאום הוי', שהוא המהווה אותו. אלא משום שבעת השליחות הוא בטל להמשלח עד שאינו תופס מקום כלל, והמדבר הוא המשלח שמדבר ולא המלאך הוא המדבר, כי לא יש בחי' הוא כלל, וכמ"ש בוהר כד איהי שליחא מלעילא כו'. וכן מצינו במשה שאמר ונתתי מטר ארצכם כאלו הוא הנותן, מה הוא שייך ליתן הלא השי"ת הוא הנותן, אלא משום ששכינה מדברת מתוך גרונו של משה, ונמצא שלא הוא המדבר רק השכינה שמדבר מתוך גרונו. וכמו"כ הוא ברב המנונא סבא שהי' בבחי' ביטול גם בהיותו מלוכב בגוף הגשמי להיות שרשו מבחי' עלדאתכ"ס, ואף בגוף הי' מאיר בו בחי' זו, דהיינו שהי' מהפך הגוף ג"כ להיות בבחי' ביטול, והיינו כמו הדגים שבים אף שיש להם גוף, ואעפ"כ הוא בטל למי הים, ולכן כשיעלו ליבשה מיד מתים, ואף שאח"כ הם ג"כ איזה מציאות שמבשלים אותם ונעשים מאכל, זהו באמת מציאות אחר לגמרי כו', כמו"כ הוא בחי' רב המנונא סבא בעבודה. וכ"ז הוא בחי' ים שהוא בחי' עלדאתכ"ס.

אבל בחי' יבשה, הנה אנו רואים שברואים שבארץ אף שמקבלים חיותם מהארץ, אעפ"כ יכולין להיות נפרד מהארץ, כמו שאנו רואים שהאדם יכול להיות משוטט באויר, וכן יכול לשוט בספינה על המים, נמצא שברואים שביבשה יכולים להיות נפרד ממנו. ולמעלה בחי' זו הוא בחי' עלדאת"ג, שנראים העולמות לבחי' יש ודבר נפרד, וכמו"כ הוא בנפש האדם למטה שאף כשיעמיק בדבר היטב יוכל לראות בכל דבר הכח אלקי היינו (בל"א געטלעכקאייט) בכל פרט ופרט, אך היציה"ר והגוף ונה"ב מעלימים ומסתירים כ"כ ומראים להאדם כאלו הוא הכל בטבע ועולם כמנהגו

נוהג שמש זורח במזרח ושוקע במערב, עד שיוכל לומר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ובאמת איך יכול לומר דבר זה הלא נראה בחוש שבהנטל ממנו החיות אם יכול לעשות איזה דבר, אלא שכ"כ הוא מסתיר ומעלים עד שיוכל לומר דבר זה. ובאמת כשיתבונן כשיתאווה לתאוות הגוף, הלא הגוף הוא מדריגה נמוך מאד, ומה מתאוה אליו, ואף ששרשו למעלה גבוה מאד, אעפ"כ כשנפל למטה בשבה"כ הוא נמוך מאד, ועל כל דבר ודבר יהי' דין ומשפט, וזהו טוב הי' אם יקבל עונשו בעוה"ז, כי זהו תכלית הטוב והחסד, ובעוה"ב נצרך לזה כמה מדריגות, היינו כף הקלע ונהר דינור ויסורי גהינום, עד שיוכל לבוא לידי איזה השגה באלקות, ואם הי' מתבונן בזה היטיב לא הי' הולך אחר תאוות הגוף ונה"ב, אלא הסיבה לזה הוא מצד ההעלם וההסתר מאד הוא בבחי' יש ודבר נפרד כו', עד שיוכל לבוא לדברים גסים כו', וזהו בחי' עלדאת"ג.

והנה כתיב אכן אתה אל מסתתר, שכח ההסתר הוא ג"כ אלקות, כמו שכח הנגלה הוא אלקות, ואדרבה אפשר שכח ההסתר שרשו גבוה יותר, היינו ע"ד יתרון האור מן החשך, ונמצא לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, שיש מעלה בעלדאתכ"ס שהם בבחי' ביטול תמיד לאלקות, ואינם בבחי' יש ודבר נפרד, ויש מעלה בעלדאת"ג בחי' היתרון האור מן החשך שזהו בעלדאת"ג. אבל ענין קרי"ס היינו הפך ים ליבשה, שבמקום שהי' ים נעשה במקום הזה גופא יבשה, והיינו שבחי' עלדאתכ"ס נמשך בבחי' עלדאת"ג, שהביטול כמו שהוא בבחי' עלדאתכ"ס, כמו"כ יהי' ביטול כזה בבחי' עלדאת"ג, ויהי' הגילוי למטה כמו למעלה, כי אין שייך מעלה ומטה רק בבחי' עלדאת"ג, אבל כשמאיר מבחי' עליונה יותר אוי אין שייך מעלה ומטה כלל, והמטה אינו מטה והמעלה אינו מעלה, ונמצא שנתחברו ב' המעלות יחד, מעלת בחי' עלדאתכ"ס ומעלת בחי' עלדאת"ג. וזהו ויהי הענן והחשך ויאר כו', חשך זה אינו בחי' חשך שלמטה, אלא בחי' חשך שלמעלה שקדם לאור, והוא בחי' ישת חשך סתרו שהוא בחי' העלם שאינו מאיר ומתגלה, ופי' חשך היינו ע"ד כתר עליון אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם הוא קדם עילת העילות, פי' אוכם היינו בחי' שחרות שהוא בחי' ביטול המהות מכל וכל, וזהו ויהי הענן והחשך ויאר שבחי' חשך שלמעלה האיר ג"כ בבחי' גילוי כו'.

ויובן זה ע"ד מ"ש כי אל דעות הוי' שיש ב' בחי' דעות, דעת עליון ודעת תחתון, דע"ת הוא שהבריאה הוא יש מאין, היינו שלמטה היש ולמעלה האין שאינו מושג, וד"ע הוא שהוא ית' היש האמיתי וכולא קמי' כל"ח, כי אין שייך לקרות בשם אין רק בחי' האין המהות היש, והיינו שבחי' האין הוא האין של היש, אבל למעלה מבחי' זו אין שייך לקרות בשם אין אלא בבחי' יש האמיתי, ובחי' אל דעות היינו בחי' תיקון הראשון מ"ג ת"ד, שכולל ב' הדעות, מפני שהוא למעלה מב' הדעות, וע"כ בקרי"ס שהאיר מבחי' זו, ע"כ הי' הגילוי מבחי' עלדאתכ"ס בבחי' עלדאת"ג.